

Nieuwe en zeldzame soorten voor de Nederlandse keverfauna II

door

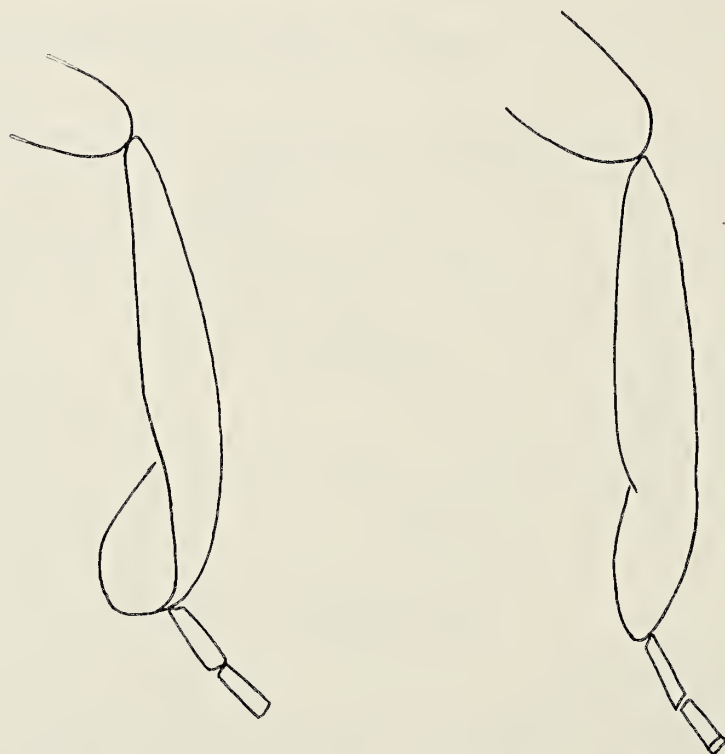
Chr. J. M. BERGER en P. POOT

Voor deze tweede aflevering werden opgaven ontvangen van: Chr. J. M. BERGER (Be); J. BLOKLAND (Bl); P. POOT (Po); G. J. SLOB (Sl); A. TEUNISSEN (Te); G. VAN TONGEREN (To); en K. ZWAKHALS (Zw).

326. *Agonum dahli* Prudh. Cottessen, 1.III.1970. Bij het zeven van aanspoelsel langs de Geul gelukte het weer enkele exemplaren te vangen. Waarschijnlijk leven deze dieren in de moerassige weiden langs de Geul, maar het is ons nooit gelukt ze daar in de dichte vegetatie te vinden (Bl, Po).

365. *Lionychus quadrillum* Dft. Haanrade, IX en X.1970. Deze voor ons land uiterst zeldzame soort werd in vrij groot aantal langs de Worm gevangen. De kevers bevonden zich op enkele vrij hoog gelegen zand-grindbankjes tot op $\pm$ tien cm onder de oppervlakte. Een enkel exemplaar werd langs de oever aangetroffen. Vele exemplaren bleken immatuur te zijn. Ook waren er dieren bij, waarbij de twee achterste lichte vlekken op de dekschilden ontbraken. EVERTS meldt deze soort reeds uit Kerkrade. Waarschijnlijk is zij door vervuiling verdwenen. Door aanleg van een waterzuiveringsinstallatie is het water nu weer vrij helder, wat de terugkeer wel bevordert zal hebben. Een week na de tweede vangst was er geen enkel dier meer te bekennen (Be, Bl, Po, Te).

678. *Catops westi* Krog. Bocholtz, 30.III.1967 en Echt, 21.V.1969. Enkele exemplaren van deze zeldzame soort uit rottend materiaal gezeefd (Bl).

Links: voorscheen van *Cephennium thoracicum*, rechts van *C. gallicum*.

753. *Cephennium gallicum* Gglb. Rijkholt, 14.III.1970. Enkele exemplaren uit mos gezeefd. Voor onderscheiding van *C. thoracicum* Muell. & Kunze zie PEARCE, die goede aedeagustekeningen geeft. De mannetjes zijn goed te onder-

scheiden aan de vorm van de voorschoren, de wijfjes zijn o.i. niet te scheiden (Po).

765. *Stenichnus bicolor* Denny. Schinveld, 10.I.1971. Van deze achter denneschors levende soort werd één exemplaar uit mos van dennestammen gezeefd. Eerste vangst voor Limburg (Bl).

770b. *Euconnus pubicollis* Muell. & Kze. Nieuw voor de fauna. Putberg (Gem. Ubachsberg), 21.I.1968 en Elslloo, 17.IV.1968. Op beide plaatsen werd één exemplaar gezeefd (Bl, Po).

875. *Omalium validum* Kr. Cottessen, 1.III.1970. Van deze tot nog toe alleen in grotjes gevangen soort werd één exemplaar uit aanspoelsel van de Geul gezeefd (Po).

899. *Arpedium quadrum* Grav. Schin op Geul, 22.II.1970. Eén exemplaar werd uit aanspoelsel gezeefd (Bl).

906a. *Lesteva hanseni* Lohse. Nieuw voor de fauna. Gulpen, 8.VI.1964 en VI.1966. Na controle van het materiaal in de collectie-BERGER bleken er toch nog twee exemplaren van deze nieuwe soort over te blijven (Be, Po).

925a. *Trogophloeus lindrothi* Palm. Nieuw voor de fauna. Haanrade, 19.IX.1970. Op een zandstrandje van enkele m² werden zeven exemplaren naar boven geklopt. Was uit het omliggend gebied slechts bekend van Hamburg-Holstein en twee exemplaren uit Denemarken (Bl, Po).

1109b. *Lathrobium angustatum* Boisd. & Lac. Heerlen, 4.V.1969 (Bl) en Epen, III.1970 (Be). Op beide vindplaatsen werd één exemplaar verzameld.

1121. *Lathrobium pallidum* Nordm. Susteren, 11.IV.1970. Van deze zeldzame soort werd één exemplaar gezeefd uit een rottende hooihoop in een drassige weide (Po).

1265a. *Quedius invreai* Grid. Nieuw voor de fauna. Ede, IX.1970. Van deze reeds uit het Rijnland gemelde soort werden met een door de heer ZWAKHALS gewijzigde versie van de zgn. „Townes trap” enkele exemplaren gevangen (Zw). Zij schijnen zich volgens verschillende auteurs in de nesten van hommels en wespen, maar ook in mollenesten te ontwikkelen. Volgens een schriftelijke mededeling van de heer VAN TONGEREN heeft hij de soort van Ede (De Ginkel), 5.XII.1966, één ♂ en twee ♀♀ en 19.II.1967, één ♀ uit nesten van *Vespa vulgaris* L. Toen hij dit ontdekte heeft hij meteen de exemplaren van *ochripennis* Mén. en *puncticollis* Thoms. in de collectie-EVERTS bekeken. Hierbij vond hij onder *ochripennis* één ♂ van *invreai* met de volgende gegevens: 9-25, Putten, bij *Vespa rufa*, leg. J. R. OUD.

1362a. *Hypocryptus imitator* Luze. Nieuw voor de fauna. Vijlen, III.1969. In het Vijlenerbos werden enkele exemplaren uit rottend materiaal gezeefd (Be).

1365b. *Hypocryptus nitidus* Palm. Nieuw voor de fauna. Vijlen, XII.1968. Ook in enkele exemplaren in zeefsel aangetroffen. Bij genitaalonderzoek van de aanverwante soorten met behulp van de monografie van Th. PALM zullen er wel meer exemplaren in de Nederlandse collecties opduiken (Be).

1467. *Atheta (Hydrosmehta) Thms.) thinobioides* Kr. Haanrade, 19.IX.1970. Van dit uiterst zeldzame dier werden enkele exemplaren gevangen op zandstrandjes aan de oever van de Worm samen met vele *Trogophloeus*-soorten (Bl, Po).

1604. *Zyras collaris* Payk. Cottessen, 1.III.1970. Uit aanspoelsel langs de Geul

werd een exemplaar gezeefd. Meestal vangt men deze soort op krijthellingen onder stenen (Po).

1630a. *Calodera uliginosa* Er. Nieuw voor de fauna. Susteren, III en IV.1970. Hiervan werden enkele exemplaren gezeefd uit de reeds eerder vermelde rottende hooihoop (Be, Po).

1746. *Brachygluta haematica* Rchb. Colmond, 3.V.1970. Van deze zeer zeldzame soort werd aan de rand van de Wrakelberg een exemplaar aangetroffen onder een steen in een mierennest (Bl).

1748. *Reichenbachia impressa* Panz. Cottessen, 7.III.1970. Van deze goede soort werden enkele exemplaren uit hooihoopjes in een vochtige wei langs de Geul gezeefd samen met vele exemplaren van:

1749. *Reichenbachia juncorum* Leach. (Be, Bl, Po).

1834. *Cantharis violacea* Payk. Gulpen, V en VI.1970. Nu werd deze soort in verscheidene exemplaren van de elzen langs de Gulp geklopt. De oorzaak ligt waarschijnlijk in het massale optreden van een luizesoort, wat het afkloppen der elzen niet bepaald tot een pretje maakte (Be, Po).

1944. *Hypnoidus meridionalis* Cast. Haanrade, IX.1970. Van dit zeldzame langs beekoevers voorkomende kniptorretje werd één exemplaar op een zandstrandje gevangen (Bl).

1998. *Cerophytum elateroides* Latr. Doenrade, 28.V.1968 en Echt, 2.III.1970. Na vele jaren eindelijk weer eens enkele meldingen van deze zeldzaamheid. Eén exemplaar zat op een kale stam van een wilg en het tweede exemplaar kwam tussen schors vandaan (Bl). Werd in V.1930 in groot aantal in een vermolmde boom te Maastricht gevangen. In collectie-EVERTS zeven exemplaren uit Meerssen, Houthem en Maastricht (Be).

2048a. *Eucinetus meridionalis* Lap. Nieuw voor de fauna. Baarle-Nassau, V.1969. Zes exemplaren geklopt uit dennetakkenbossen (Be). Met de ons ten dienste staande literatuur konden wij alleen het genus bepalen. De heer LOHSE heeft aan de hand van een hem gezonden exemplaar het dier gedetermineerd als *meridionalis* Lap. Deze determinatie is echter geschied bij uitsluiting daar de andere vier soorten voorkomen in Hongarije, Griekenland, Italië en de Kaukasus, terwijl *meridionalis* bekend is uit Frankrijk en Spanje.

2279. *Diphyllus lunatus* F. Echt, 17.V.1967 (Bl) en Vijlen VI.1967 (Be). Na $\pm$ 20 jaar werden er weer twee exemplaren van dit zeldzame dier, dat alleen op de boomzwam *Daldinia concentrica* leeft, gevangen.

2478. *Scymnus rufipes* F. Dit is een westmediterrane soort. Alle door BRAKMAN onder deze naam vermelde dieren behoren tot *Scymnus mimulus mimulus* Capra & Fürsch, die een Noord- en Middeneuropese verbreiding heeft.

2480. *Scymnus apetzi* Muls. De meest noordelijke vindplaats van deze soort is de Kaiserstuhl in Zuid Duitsland. Alle door BRAKMAN onder deze naam vermelde dieren behoren tot *Scymnus apetzoides* Capra & Fürsch.

2592a. *Ptinus sexpunctatus* Panz. Nieuw voor de fauna. Echt, 6.XII.1969. Van deze soort werd één exemplaar overwinterend in mos op een eikestam aangetroffen (Bl).

2618. *Aderus populneus* Panz. Schin op Geul, 9.I.1971. In een holle populier in de beemden langs de Geul werden twee exemplaren van deze zeldzame soort

gevangen, tezamen met vele exemplaren van *Abraeus globosus* Hoffm. Volgens EVERTS was de soort vrij gewoon. Dit waren echter de eerste exemplaren die ik te zien kreeg en BERGER heeft ooit één paartje bij Helenaveen, IV.1968, onder dezelfde omstandigheden gevangen, wat dus beslist niet op algemeenheid in de laatste 20 jaar duidt.

2627a. *Anthicus luteicornis* Schm. Nieuw voor de fauna. Haanrade, IX en X.1970. Op het zand-grindbankje waar *Lionychus quadrillum* het meest gevonden werd, troffen wij van deze soort enkele exemplaren aan die ook vrij diep in het zand zaten. De soort was al bekend van Duitse bergbeken (Be, Bl, Po).

2722. *Alphitobius diaperinus* Panz. Roermond, 30.IX.1969, 8.VI.1970, 19.VI.1970, 21.VI.1970 en 18.IX.1970 Deze soort werd hier de laatste jaren vrij algemeen aanvliegend op licht of in woningen gevangen (To).

2782. *Aphodius fasciatus* Oliv. Hoge Veluwe, 31.III.1967. Eén exemplaar in faeces van wild zwijn (To).

2785b. *Aphodius corvinus* Er. Nieuw voor de fauna. Susteren, III en IV.1970. Deze soort werd in klein aantal gezeefd uit resten van strohalmen, die waarschijnlijk voor het wild uitgelegd waren (Be, Bl, Po).

2898. *Pogonochaerus hispidulus* Pill. Ede, 23.IX.1959. Eén ♂ geklopt van dode eiketakken. Deze soort is slechts éénmaal eerder in Nederland gevangen en wel bij Winterswijk in mei 1923 door VAN DER WIEL, eveneens van dode eiketakken (*Ent. Ber., Amst.* 6: 218, 1923). Dit exemplaar bevindt zich in de collectie-EVERTS (To).

3160. *Mantura obtusata* Gyll. Cottessen, 7.II.1970. Van deze zeldzame soort werden enkele exemplaren aangetroffen in overjarige hooihoopjes (Bl, Po).

3311. *Sitona waterhousei* Walt. Bemelen, 8.VIII.1970 en Heerlen 25.VIII.1970. Deze voor ons land zeldzame soort wordt opgegeven van *Lotus corniculatus* en *Lotus uliginosus*. Op eerstgenoemde soort vangt men af en toe een enkel exemplaar op krijthellingen. Op de tweede vindplaats stond echter alleen een rijke populatie van *Lotus uliginosus* en daarvan werd de soort in groot aantal geklopt (Be, Bl, Po, Te).

3386. *Dicranthus elegans* F. Nieuwkoop, 2.VIII.1970 en Schelluinen, 6.VIII.1970 (Be, Po, Sl, Te). Volgens EVERTS is dit een zeer zeldzame soort in ons land en dan nog alleen in het westen. Af en toe werden er wel eens dieren in aanspoelsel aangetroffen. BERGER ving in mei 1928 bij toeval één exemplaar op een rietstengel even onder het wateroppervlak bij Katwijk. Van verdere vangsten op de voedselplant zelf, *Phragmites communis* Trin., wordt nergens echter iets vermeld. De leefwijze van dit prachtige dier speelt zich dan ook geheel onder water af. De larven leven namelijk in de internodiën van de rietstengels die zich onder de waterspiegel bevinden. Met deze kennis gewapend gingen wij (Po, Sl) begin augustus 1970 naar Nieuwkoop, huurden een roeiboot en zochten een rustige rietkraag op. We trokken met moeite enkele rietstengels los en begonnen deze te klieven. De eerste stengel was al raak en in korte tijd hadden we tientallen exemplaren. Uitwendig was er aan de aangetaste stengels niets bijzonders te bespeuren. Men kan het best de internodiën van beneden naar boven klieven. Ziet men onderaan geen vraatsporen dan is het internodium onbewoond. Ook werden er begin augustus nog larven en poppen aangetroffen. Alle dieren zaten steeds

met de kop naar boven. In zeer dikke stengels troffen we geen dieren aan, daar ze hierin waarschijnlijk niet met alle zes hun poten houvast aan de wanden kunnen vinden. Door de sterk wisselende dikte der stengels bestonden er ook grote verschillen in grootte der dieren. Enkele dagen later werden er door anderen op deze wijze ook tientallen exemplaren gevangen. Als het water vrij diep was en er zich dus verscheidene internodiën onder water bevonden, kwamen er soms wel drie of zelfs vier dieren uit één stengel. In één internodium zat echter nooit meer dan één dier. Enkele dagen later probeerde de heer SLOB het ook in het Kanaal van Steenenhoek bij Schelluinen en ook hier werden meteen grote aantallen gevangen. Bij een proefje zette hij enkele rietstengels in een emmer en plaatste enkele gevangen dieren op de bodem. Zij kropen rond tot zij een stengel vonden, kropen omhoog tot hun sprieten de waterspiegel raakten en maakten rechtsomkeert. 20 oktober hebben we (Po, Sl) voor het laatst geprobeerd of er nog dieren in de stengels aanwezig waren, maar we konden geen enkel exemplaar meer vinden. Onder de knopen bevond zich een rond gaatje waardoor het dier het internodium verlaten had. Zij overwinteren waarschijnlijk in de modder. Of de copulatie voor of na de overwintering en wanneer de eiafzetting plaats vindt is niet met zekerheid bekend.

Gezien onze ervaringen in het afgelopen jaar menen wij te kunnen stellen, dat deze soort zeer zeker in het westen van ons land beslist geen zeldzaamheid is en overal gevonden kan worden waar riet in niet al te ondiep water staat. De zeldzaamheid ligt enkel in het feit dat nooit iemand de moeite heeft genomen om het te proberen.

3400. *Bagous lutulentus* Gyll. f. **robustus** Bris. Nieuw voor de fauna. Echt, 6.VI.1970. Deze grote vorm van *Bagous lutulentus* werd in aantal met de nominatvorm aangetroffen aan de oever van een gedeeltelijk uitgedroogde plas in de Doort (Be, Bl, Po). Voor determinatie zie DIECKMANN (1964).

35.73. *Cionus olens* F. Haanrade, IX.1970. Van deze uiterst zeldzame soort werd nu een derde vindplaats ontdekt. De volwassen dieren zaten weer in de eenjarige bladrozetten van de Koningskaars, terwijl er ook vele coconnetjes verzameld werden, die zich meestal in de gedeeltelijk leeggevreten hoofdnerf bevonden. Enkele van de meegenomen coconnetjes bleken geparasiteerd te zijn. De naam van deze sluipwespjes is ons nog niet bekend (Bl, Po, Te).

3586. *Gymnetron pascuorum* Gyll. Goeree, 17.VI.1970. De enige bekende vindplaats was Zierikzee. Nu werd de soort in groten getale van lage vegetatie achter de duinen gesleept, waartussen zich ook de voedselplant *Plantago lanceolata* L. bevond, maar zij zat o.a. ook op *Lotus corniculatus* (Sl).

3629. *Smicronyx jungermanniae* Reich. Bemelen, 8.VIII.1970. Dit zeldzame diertje werd in enkele exemplaren van *Cuscuta europaea* L. geklopt samen met enkele exemplaren van *Smicronyx coecus* Reich, die meestal veel talrijker is (Be, Po).

3655. *Orthochaetes setiger* Beck. 't Rooth, 13.VIII.1970. Van dit zeldzame dier werd weer één exemplaar gevangen onder het wortelrozet van *Hieracium pilosella* L. in een verlaten mergelgroeve (Po).

3673. *Apion simum* Germ. Bemelen, 8.VIII.1970. Dit jaar gelukte het ons het

dier in groot aantal van *Hypericum perforatum* L. te kloppen, samen met *Apion curtirostre* Germ. en *marchicum* Hbst. (Be, Po).

Tenslotte nog enkele interessante vangsten uit het omliggend gebied:

849. *Eusphalerum longipenne* Er. Eupen (België), 11.VI.1970. Van ons land is deze soort enkel bekend van Oisterwijk. Nu werd zij samen met *Anthonomus conspersus* Desbr., *Magdalis ruficornis* L. en *Rhynchites nanus* Payk. in aantal van *Sorbus aucuparia* L. geklopt (Be, Po).

(434b.) *Hydroporus ferrugineus* Steph. Eupen (België), 11.VI.1970. Deze uit de bergstreken van Midden-Europa bekende soort werd in enkele exemplaren uit een vochtige bossloot getrapt samen met enkele exemplaren van

451. *Agabus guttatus* Payk., die reeds van Overijssel en Zuid-Limburg bekend was (Be, Bl, Po).

(1879a). *Malthodes hexacanthus* Kiesw. Eupen (België), 11.VI.1970. REITTER noemde dit een van de meest gewone *Malthodes*-soorten en het bevreemdde EVERTS dan ook dat zij hier nog niet gevangen was. Op een vrij vochtig bospad werd één ♂ van de vegetatie gesleept (Po).

Zusammenfassung

Außer systematischen, faunistischen und ökologischen Angaben wurden die folgenden Arten als neu für unsere Fauna verzeichnet: *Euconnus pubicollis* Müll. & Kze., *Lesteva hansenii* Lohse, *Trogophloeus lindrothi* Palm, *Quedius invreai* Grid., *Hypocyptus imitator* Luze, *Hypocyptus nitidus* Palm, *Calodera uliginosa* Er., *Eucinetus meridionalis* Lap., *Ptinus sexpunctatus* Panz., *Anthicus luteicornis* Schm., *Aphodius corvinus* Er. und schließlich von *Bagonus lutulentus* Gyll. die f. *robustus* Bris.

Wir danken folgenden Spezialisten recht herzlich für ihre unentbehrliche Hilfe: L. DIECKMANN (Eberswalde), H. FÜRSCH (München) und G. A. LOHSE (Hamburg).

Literatuurlijst

- BERGER, Chr. J. M. & P. POOT, 1970. Nieuwe en zeldzame soorten voor de Nederlandse keverfauna I. *Ent. Ber., Amst.* 30: 213—221.
- BRAKMAN, P. J., 1965. *Scymnus rufipes* F. en *apetzi* Muls., twee voor de Nederlandse Fauna nieuwe Coccinelliden (Col.). *Ent. Ber., Amst.* 25: 83—85.
- DIECKMANN, L., 1964. Die mitteleuropäischen Bagous Arten. *Ent. Bl. Biol. Syst. Käfer* 60: 88—111.
- EVERTS, Ed., 1898-1922. *Coleoptera Neerlandica* I, II en III.
- FREUDE, H., 1969. *Ptinidae* in: *Die Käfer Mitteleuropas* 8, Krefeld.
- FÜRSCH, H. & E. KREISSL, 1967. Revision einiger europäischen *Scymnus* (s.str.)-Arten. *Mitt. Abt. Zool. Bot. Landesmus. „Joanneum“ Graz*, Heft 28.
- HANSEN, V., 1954. *Biller XVII, Rovbiller III* (Danm. Fauna). Kopenhagen.
- HOFFMANN, A., 1950. *Coléoptères Curculionides 1*, Faune de France 52. Paris.
- , 1954. *Coléoptères Curculionides 2*, Faune de France 59. Paris.
- , 1958. *Coléoptères Curculionides 3*, Faune de France 62. Paris.
- HORION, Ad., 1935. *Nachtrag zu Fauna Germanica*. Krefeld.
- , 1963. *Faunistik der mitteleuropäischen Käfer 9*. Ueberlingen.
- , 1965. *Faunistik der mitteleuropäischen Käfer 10*. Ueberlingen.

- JEANNEL, R., 1936. Monographie des Catopidae. Paris.
- , 1942. Coléoptères Carabiques II. Faune de France 40. Paris.
- , 1950. Coléoptères Psélaphides, Faune de France 53. Paris
- KASZAB, Z., 1969. Anthicidae in: Die Käfer Mitteleuropas 8. Krefeld.
- KERSTENS, G., 1958. Die Sitona-Arten Deutschlands. *Ent. Bl. Biol. Syst. Käfer* 54: 81—100.
- LOHSE, G. A., 1964. Staphylinidae I in: Die Käfer Mitteleuropas 4. Krefeld.
- MACHATSCHKE, J. W., 1969. Scarabaeidae in: Die Käfer Mitteleuropas 8. Krefeld.
- MOHR, K. H., 1966. Chrysomelidae in: Die Käfer Mitteleuropas 9. Krefeld.
- PALM, Th., 1935. Die Nordischen Hypocyrtus Mannh. K. *Vet Vitterb. Samb. Handl.* Ser. B, 4, (13).
- PEARCE, E. J., 1957. *Cephennium gallicum* Ggbl. the common British *Cephennium* and not *C. thoracicum* M. & K. *Ent. mon. Mag.* 93: 135.
- POOT, P., 1965. Vangsten van zeldzamere Coleoptera. *Ent. Ber., Amst.* 25: 154.
- RECLAIRE, A. & P. VAN DER WIEL, 1936. Bijdrage tot de kennis der Nederlandse kevers II. *Ent. Ber., Amst.* 9: 228—239.
- REITTER, E., 1908. Fauna Germanica 1, Stuttgart.
- STRAND, A., 1965. Die Genitalorgane der nordischen Arten der Gattung *Atheta* Th. *Norsk ent. Tidsskr.* 12: 327—356.
- VOGT, H., 1967. Erotylidae in: Die Käfer Mitteleuropas 7. Krefeld.
- Eindhoven, Broerelaan 13.
- Maastricht, Arkebusruwe 22.

Personalia

Op 13 december j.l. promoveerde de heer H. K. M. MOLLER PILLOT tot Doctor in de Wis- en Natuurkunde aan de Universiteit te Nijmegen op een proefschrift getiteld: „Faunistische beoordeling van de verontreiniging in laaglandbeken”.

Promotor was Prof. Dr. M. F. MÖRZER BRUYNS.

Mede namens bestuur en leden wenst de redactie de jonge doctor geluk met de succesvolle afsluiting van zijn universitaire studie.

Uyttenboogaart-Eliassenprijs

Tijdens de a.s. Lentevergadering zal eventueel ook dit jaar weer de Uyttenboogaart-Eliassenprijs worden uitgereikt. Zoals bekend mag zijn, werd deze prijs in 1966 ingesteld, waaromtrent nadere bijzonderheden werden gepubliceerd in de Entomologische Berichten van 1 juni 1967. De Commissie die dit jaar de aanbevelingen zal beoordelen, bestaat uit de heren: Dr. A. F. H. BESEMER, Hartensweg 30, Wageningen, Dr. P. J. DEN BOER, Kampsweg 27, Wijster (Dr.), Hr. J. A. JANSE, van Ittersumlaan 32, Bennebroek, Dr. C. A. W. JEEKEL, Spanring 3, Heiloo en Dr. M. A. LIEFTINCK, Nieuwe Veenendaalseweg 224, Rhenen.

Onze leden wordt verzocht eventuele aanbevelingen aan één der genoemde Commissieleden te willen zenden en wel vóór 1 maart a.s.